

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقریر درس خارج فقه نظام خانواده آیت الله اراکی دامت برکاته

مقرر	حجت الاسلام محمدعلی زحمت کش	جلسه	۷	تاریخ	۱۴۰۰/۰۸/۲۷
عنوان ۱	فصل اول: کلیات احکام ازدواج				
عنوان ۲	مطلب پنجم: شروط وجوب نکاح یا انکاح				
عنوان ۳	شرط کفویت				
عنوان ۴	اموری که موجب سلب کفویت می شود				
عنوان ۵	کفر				
عنوان ۶	نکاح با کتابیه				
عنوان ۷	فرع سوم: آیا زن مجوسی نیز در حکم یهودی و نصرانی است یا خیر؟				

بحث در مسأله سوم از مسائل مربوط به مانعیت کفر از ازدواج با مسلم یا مسلمه بود. در مسأله دوم، مسأله ازدواج با یهودیه و نصرانیه مطرح شد و از روایات استفاده کردیم ازدواج با زن یهودیه و نصرانیه جایز است البته با شرایطی که در گذشته بیان کردیم.

در مسأله سوم، بحث درباره زن مجوسیه است که آیا حکم ازدواج با او، مانند حکم ازدواج با زن یهودی و نصرانی است یا خیر؟

گفتیم در این مطلب دو بحث وجود دارد:

بحث اول درباره اصل کتابی بودن مجوسیان است که آیا اهل کتاب به شمار می آیند یا خیر؟ که در جلسه گذشته روایاتی را خواندیم که دلالت بر این داشت که مجوسیان اهل کتاب هستند. به چند نمونه از روایات در این باره اشاره کردیم. روایت دیگر در این زمینه، روایت مرحوم مفید است:

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ: «الْمَجُوسُ إِنَّمَا أَحَقُّوا بِالْيَهُودِ وَ النَّصَارَى فِي الْجَزِيَّةِ وَ الدِّيَاتِ لِأَنَّهُ قَدْ كَانَ لَهُمْ فِيمَا مَضَى كِتَابٌ»^۱؛

و روایت دیگر روایت امام رضا عليه السلام که فرمود:

۱. وسائل الشیعة؛ کتاب الجهاد، ابواب جهاد العدو، باب ۴۹، ح ۸.

عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عليهما السلام أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ: «سُنُّوا بِهِمْ سُنَّةَ أَهْلِ الْكِتَابِ يَعْنِي الْمَجُوسَ»^۱؛

با توجه به این روایات متعدد با اسانید متعدد، اجمالاً اصل اینکه مجوس، کتابی هستند، برای ما مسلم است. بحث دوم در ازدواج با مجوسیه است.

برخی از روایاتی که در گذشته خواندیم، تصریح به یهودی و نصرانی داشت؛ لکن در برخی روایات، لفظ کتابی آمده است؛ و با توجه به این روایاتی که در بحث اول مطرح کردیم و بیان شد که مجوس نیز اهل کتاب اند، روایاتی که دلالت بر جواز ازدواج با کتابیه دارد، شامل مجوسیه نیز خواهند شد. به چند نمونه از این روایات اشاره می‌کنیم:

«لَا يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ الْمُوسِرِ أَنْ يَتَزَوَّجَ الْأُمَّةَ إِلَّا أَنْ لَا يَجِدَ حُرَّةً وَكَذَلِكَ لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَتَزَوَّجَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا فِي حَالِ ضُرُورَةٍ حَيْثُ لَا يَجِدُ مُسْلِمَةً حُرَّةً وَلَا أُمَّةً»^۲؛

که گفتیم این حال ضرورت با «لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَتَزَوَّجَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ»، را بر کراهت تزوج با زن کتابیه مادامی که ازدواج با مسلمه ممکن است حمل می‌کنیم؛ به دلیل روایات دیگری که وجود دارد و دال بر جواز است. روایت دیگری که لفظ کتابی در آن آمده است روایت محمد بن مسلم است:

وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ^۳ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: «إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ وَجَمِيعَ مَنْ لَهُ ذِمَّةٌ إِذَا أَسْلَمَ أَحَدُ الرَّوَجَيْنِ فَهُمَا عَلَى نِكَاحِهِمَا»^۴؛

در این روایت، «اهل کتاب» آمده است که این دلیل بر جواز ازدواج با کتابیه است؛ اگر ازدواج با کتابیه جایز نبود، با مسلمان شدن یکی، عقد آنها به هم می‌خورد و باید منفصل می‌شدند اما حضرت فرمود: «إِذَا أَسْلَمَ أَحَدُ الرَّوَجَيْنِ فَهُمَا عَلَى نِكَاحِهِمَا».

روایت دیگر، روایت ابی مریم انصاری است که در گذشته سند این روایت را تصحیح کردیم:

«سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنْ طَعَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ وَنِكَاحِهِمْ حَلَالٌ هُوَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَدْ كَانَتْ تَحْتَ طَلْحَةَ يَهُودِيَّةً»^۵؛

در این روایت نیز لفظ «اهل کتاب» وجود دارد؛ نه یهودی و نصرانی. این روایت صریح در جواز ازدواج با مطلق کتابیه است که شامل مجوسیه نیز می‌شود.

بنابراین این به استناد این روایت و روایات مشابه، ما به جواز تزوج مسلم با زن مجوسیه حکم می‌کنیم همانطوری که ازدواج با یهودیه و نصرانیه جایز است؛ البته با شرایطی که در گذشته به آنها اشاره کردیم.

۱. همان؛ ح ۹.

۲. همان؛ کتاب النکاح، ابواب ما یحرم باکفر، باب ۲، ح ۳.

۳ (۵) - فی نسخه (أصحابنا) و كأنها مشطوبة فی المخطوط.

۴. وسائل الشیعة؛ کتاب النکاح، ابواب ما یحرم باکفر، باب ۵، ح ۲.

۵. همان؛ ح ۳.